

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

121 - WINE AND NON-OBSERVANT JEWS OU ISRAEL CENTER - WINTER 2019

- As is well-known, the halacha prohibits a Jew from drinking wine made by (and in some circumstances touched or poured by) non-Jews. What is the extent of that prohibition?
- Does this concept apply in any way to non-observant¹ Jews. If so, what is the status of such a halachic concern (rabbinic or minhag?) What level of observance triggers this concern? What types of contact with the wine are problematic (opening the bottle/touching the bottle/lifting the bottle/pouring the wine?) What is the status of the wine in the cup and that left in the bottle?
- Are there different types of wine which have different halachic status?

A] JEWS, NON-JEWS AND WINE - AN ANCIENT CAUSE OF ENMITY

1. **וְלִמְלֶכֶךְ אֵין שְׁנֵה לְהַנִּיחָם** (אסתר ג'ח) - דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות. ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן - זורקו ושותהו. ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן - חובטו בקרקע ואינו שותהו.

מגילה יג:

Chazal identified the negativity which is caused by Jews not drinking wine touched or poured by non-Jews. The Midrash places this into the mouth of Haman who uses it as one of the ways to antagonize the King into killing the Jews.

B] WINE POURED FOR AVODA ZARA

2. **וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוּ צוּר חֲסִיוּ בּוֹ אֲשֶׁר חָלַב זְבַחֵימוּ יִאֲכְלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם יְקוּמוּ וַיַּעֲזְרָם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:**

דברים לב-לז:לח

In Shirat Ha'azinu the Torah equates the wine poured for idolatry with the actual sacrifices made to idolatry.

3. **מִתְנִי: אֵלוּ דְבָרִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲסוּרִין וְאִיסוּרֵן אִיסוּר הַנָּאָה: הֵיִין... גַּמ'. יֵין מְנַלְן? אָמַר רַבֵּה בַר אֲבוּהָ, אָמַר קְרָא: אֲשֶׁר חָלַב זְבַחֵימוּ יִאֲכְלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם - מֵה זֶבַח אֲסוּר בִּהֲנָאָה, אִף יֵין נְמִי אֲסוּר בִּהֲנָאָה.**

עבודה זרה כט:

The Mishna rules that wine made by non-Jews is prohibited to drink and to derive benefit from. The Gemara learns this prohibition from a verse in Devarim - just as a sacrifice to idolatry is prohibited to benefit from², so too the wine offered to idolatry is prohibited to benefit from.

- As such, wine poured³ or used by a non-Jew for idolatrous purposes will be prohibited to benefit from on a Torah level.
- This would include communion wine⁴. Pagan practices (including Wicca) are also on the rise in the 21st Century, and libation is a part of this practice.⁵

1. This seems a better expression than 'non-religious Jews', which is both judgemental and presumptuous. Given that we cannot see into the neshamot of others, it is impossible to know who is truly 'religious' (whatever that expression means in Jewish terms). Observance (at least in the public sphere) is clearer to assess.

2. The Gemara (ibid) gives a lengthy derivation as to why the sacrifice itself is prohibited to benefit from. This is derived through connections between the idolatrous sacrifice and a corpse (Tehillim 106:28), a corpse and the Eglu Arufa, and the Eglu Arufa and a halachic korban. Benefit from a korban is prohibited under the mitzva of me'ila.

3. Note that there is a minhag in some circles, based on the Zohar and kabbalistic writings of the Shela and others, that wine may not be drunk even if a non-Jew looks at it, even through a clear bottle, even in the shop. For this reason, there are some wine sellers that only have spirits in the shop and wines are kept out of sight! This is not a halachic requirement. For more details and sources on this see <http://din.org.il/2011/01/23/%D7%99%D7%99%D7%9F-%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%94%D7%95-%D7%92%D7%95%D7%99/>

4. On the assumption that Christianity is idolatrous - see <https://rabbimanning.com/index.php/audio-shiurim/cji/> for a two-part series on entering churches, which raises many of the complex issues in this topic.

5. Even the practice of 'toasting' over a drink may have a pagan origin: According to National Geographic: "Historians guess that the toast most likely originated with the Greek libation, the custom of pouring out a portion of one's drink in honor of the gods. From there, it was an easy step to offering a drink in honor of one's companions." Additionally, the 1995 International Handbook on Alcohol and Culture says: "[Toasting] is probably a secular vestige of ancient sacrificial libations in which a sacred liquid was offered to the gods: blood or wine in exchange for a wish, a prayer summarized in the words 'long life!' or 'to your health!'" - <https://megsorick.com/2016/08/16/toasting-the-pagan-origins/>.

C] STAM YAYNAM - REGULAR WINE MADE BY NON-JEWS**C1] STAM YAYNAM MADE BY ACTIVE IDOLATORS**

4. שלשה יינות הן: יין נסך - אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית, **סתם יינם** - אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית, המפקיד יינו אצל עובד כוכבים - אסור בשתייה ומותר בהנאה

עבודה זרה ל:

Chazal identified three types of prohibited wine - idolatrous libations, 'stam yaynam', and kosher wine which was left with non-Jews. Stam Yaynam is regular wine produced by non-Jews for idolatrous purposes and this is ALSO prohibited to drink AND to benefit from.

5. **סתם יינם אסור בהנאה - משום גזירת יין נסך.**

רש"י שם

Rashi understands that Stam Yaynam is prohibited as a gezeira in case one comes to drink wine used for avoda zara.⁶

6. **א** יין שנתנסך לעכו"ם אסור בהנייה והשותה ממנו כל שהוא לוקה מן התורה ....
ג יין העכו"ם שאין אנו יודעין אם נתנסך או לא נתנסך והוא הנקרא 'סתם יינם' אסור בהנאה כמו יין שנתנסך. ודבר זה מגזירות סופרים הוא. ...
ד וכל יין שיגע בו העכו"ם הרי זה אסור שמא נסך אותו שמחשבת העכו"ם לעבודת כוכבים. הא למדת שיין ישראל שנגע בו העכו"ם דינו כסתם יינם שהוא אסור בהנייה

מב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ד

So too, the Rambam clearly rules that any wine (even that made by a Jew) is prohibited once it is touched by non-Jews. Since their focus is avoda zara, we are concerned that there may have been some idolatrous intent in their contact with the wine.

- However, the Gemara in Shabbat gives a different account of and reason for the gezeira on Stam Yaynam.

7. ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גוריון. כשעלו לבקרו נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ו"ח דברים גזרו בו ביום

משנה מסכת שבת פרק א משנה ד

The Mishna gives an account of 'That Day' when the Sanhedrin enacted the '18 Decrees'.

8. **גמ'** אותו היום היה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל ... תנא ר' יהושע אונייא תלמידי ב"ש עמדו להן מלמטה והיו הורגין בתלמידי ב"ה. תני ששה מהן עלו והשאר עמדו עליהן בחרבות וברמחים

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ג

This was a very important mile-stone in the development of the Oral Law, and a tragic event which led to bloodshed!⁷

9. גזרו על פתן ושמון משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן ...

שבת יז:

The Gemara relates that there were a serious of gezeirot, each building on the other. The prohibition on stam yaynam was in order to avoid intermarriage.⁸

10. **ה"ה** [הרב המגיד] סוחר ... משום צנותיהן כו' יחוד צנותיהן. ודוחק הוא צעני דכוי גזירה לגזירה

לחם משנה הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה ג

Some mefarshim understand that the gezeira is in case of yichud with non-Jewish women.

6. Rav Yosef Zvi Rimon tells a story of an American businessman who ate with colleagues in a non-kosher restaurant. When pressed on why he would not drink the wine, he hesitantly mentioned the concern for idolatry. The waiter admitted that he was a practicing pagan and had actually poured out a little wine to his gods before bringing it to the table! In a separate story, a neighbor of mine was once on business in China. He sat for a day in a meeting with non-Jewish clients, unable to eat any of the food. Someone commented that he looked starving and asked if he could at least have a little fruit, which he happily accepted. As the waitress brought the bowl of fruit to the table she bowed down with it in front of the small stone god at the side of the room!

7. Towards the end of the Second Temple Period, the halachic and hashkafic battles between Beit Hillel and Beit Shammai were rising in a crescendo. Beit Hillel were normally the majority and carried the Sanhedrin, but on this occasion they found that Beit Shammai were unusually the majority and they forced through a number of gezeirot. Beit Shammai posted armed guards on the doors to prevent Beit Hillel rabbis from getting in, which in turn led to bloodshed!

8. Arising from socializing, as opposed to the concern of yichud in the following source, which is focused on drinking leading to sexual transgression.

C2] STAM YAYNAM MADE BY ANTI-IDOLATORS

11. ז' גר תושב - והוא שקיבל עליו שבע מצות כמו שביארנו - יינו אסור בשתייה ומותר בהנייה ... וכן כל עכו"ם שאינו עובד עכו"ם כגון אלו הישמעאלים יינן אסור בשתייה ומותר בהנייה וכן הורו כל הגאונים. אבל אותם העובדים עכו"ם סתם יינם אסור בהנייה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה ז'

The Rambam rules (and presents this a law agreed upon by all) that stam yaynam made by non-Jews who are NOT idolators is still prohibited to drink, but is permitted to benefit from.

• But if the gezeira was also to prevent intermarriage, why should it be more lenient just because the non-Jews are not idolatrous. Their daughters are still prohibited to marry!

12. איסורא דיין איסורא אסמכוכה וכמו שאפרש בגמ' צסייעתא דשמיא ולפיכך כל שאין לחוש צו לניסוך לא מיתסר משום צנותיהם. ומשום הכי אמרינן דיין מצושל לא מיתסר משום מגע עובד כוכבים

הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף ט עמוד ב'

The Ran explains that, since the main thrust of the gezeira was connected to the practice of idolatrous libations, the halachic structure of the gezeira is also based upon that. So too, cooked wine was not included in the gezeira since it would never be offered as a libation, even though it could be drunk socially.

13. ... וכתב הרשב"א דטעמא משום דגזירה ראשונה לאסור שתייה בלדד היתה ומשום צנותיהן. אבל איסור הנאה שגזרו צ"ד שלאחריהם ומשום חשש ניסוך לא גזרו אלא בעכו"ם עובד ע"ז אבל בשאינו עובד לע"ז לא היתה גזירה ...

כסף משנה הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה ז'

The Kesef Mishne understands differently. According to him, the original gezeira on drinking the wine was because of intermarriage. The later addition of a prohibition of benefit was because of idolatry. Thus, when this does not apply, the prohibition of benefit falls away and the original gezeira (against drinking) due to intermarriage, remains.

C3] STAM YAYNAM MADE BY STAM PEOPLE!

14. יינן - גדולים עושין יין נסך, קטנים אין עושין יין נסך. אלו הן גדולים ואלו הן קטנים? גדולים - שיודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה, קטנים - שאין יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה;

עבודה זרה נז'

Chazal ruled that non-Jewish (slave) children who do not understand idolatry, do not make the wine yayin nesech.

15. ... ועוד פירשו רש"ם והריב"ן צ"ס רש"י שכתוב בתשובת הגאונים כי בזמן הזה אין איסור הנאה צמגע עובד כוכבים ציין. כי עובדי כוכבים של עכשיו אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים וחשובין כאין יודעין צטיב עבודת כוכבים ומשמשיה והווי להו כתינוק צן יומו ועל זה אנו סומכין לגבות יינות העובדי כוכבים בחובותינו ...

תוספות שם ד"ה לאפוקי מדרב דאמר תינוק בן יומו

There was a mesora in psak in the Ashkenazi community in the middle ages (based on the Geonim) that most non-Jews of the time were simply not religious enough to be considered active idolators. On that basis, as with the child, their wine was prohibited to drink, but not to gain benefit from (eg in business).

16. סתם יינם של עובדי כוכבים אסור בהנאה. וה"ה למגעם ביין שלנו. הגה: משום גזירת יין שנתנסך לאלילים. וזמן הזה, שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, י"א דמגע עובדי כוכבים ציין שלנו אינו אסור בהנאה, רק בשתייה. וכן סתם יין שלהם אינו אסור ליהנות ממנו. ולכן מותר לגבות בחובו מן העובדי כוכבים סתם יינם, מפני דהוי כמזיל מידם. וה"ה צשאר הפסד, כגון אם עבר וקנה או מכר. אבל לכתחלה אסור לקנותו ולמכרו כדי להשתכר צו. ויש מקילין גם צזה, ועוד להחמיר.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכג סעיף א'

The Mechaber rules like the Rambam that Stam Yaynam is prohibited to benefit from. The Rema rules like the Ashkenazi mesora that most wine produced by non-Jews was not connected with idolatry and thus, although prohibited to drink, is permitted to benefit from. This applies EVEN if the religion of the non-Jews is not monotheistic.⁹

9. The position of the Rema as to the halachic status of Christianity is discussed in more detail in the shiurim on Entering Churches referred to above.

D] NON-OBSERVANT JEWS

- At first glance, none of the issues raised above should apply to the wine of, or poured by, non-observant, specifically non-shomer-Shabbat Jews. (i) If the concern of the gezeira is idolatry, then unless they are active idolators, there is no concern here that they could have offered the wine to avoda zara; (ii) if the concern is intermarriage¹⁰, there should be no problem since it is permitted¹¹ to marry the daughter of a non-observant Jew!

17. ומיהו מין של חילול שבת או לכה"ת ואינו עובד כו"מ היה נראה דינו מותר דהא נכרי שאינו עובד עכו"מ יינו מותר בהנאה כדאיתא ביו"ד סי' קכ"ד ס"ו, ואינו אסור אלא בשתי' משום בנותיהן. וכיון דבמין לחילול שבת ליכא לא משום בנותיהן ולא משום ניסוך אין לנו משום מה לאסור יינו, ובר"מ לא הזכיר לאסור יינו של ישראל מומר שאינו עובד עכו"מ. ואמנם בב"י יו"ד סי' קי"ט הביא תשובת הרשב"א שפשוט לו דמחלל שבת בפרהסיא או כופר בדברי רז"ל עושה יי"נ ולא נתגלה מקורו.

חיון איש יורה דעה הלכות שחיטה - סימן ב אות כג ד"ה ומיהו מין של

The Chazon Ish expresses this idea - in principle why should there even be a suggestion that the wine poured by a non-shomer-Shabbat Jew should even be a problem. However he quotes the Beit Yosef who in turn quotes the Rashba that the wine of a mechalel Shabbat IS prohibited. The source for that Rashba is nevertheless less clear!

18. .... ישראל שדרך יין והעידו עליו ב' עדים שדרכו בליל שבת קדש אחר צאת הכוכבים ... והכא מה שעושה יי"נ איננו משום חתנות כי מותר להתחתן בבנותיו, ולא משום לתא דע"ז. אלא **משום קנסא עשאוהו כגוי** עע"ז. וע"כ אין להחמיר כ"כ ומכ"ש אם לא נודע שנגע בהיין רק מה שדרך והוציא היין ע"י כחו

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן קכ

The Chatam Sofer understands that the extension of a prohibition on wine to include a mechalel Shabbat is not for the same reasons as with a non-Jew (which do not apply). Rather, it has the status of a 'knas' - penalty in order to strengthen shemirat Shabbat. As such, it does not necessarily apply the same way in all circumstances.

19. ... הילכך אי מומר לע"א הוי מומר לכל התורה כולה כיון דככותי גמור הוא צלל גזרתן הוא אף על פי שאין צננותו איסור' חתנות מן התורה. אבל אי לא הוי מומר לכל התורה כולה שרי יינן

חידושי הר"ן חולין ד:

The Ran understands that once a Jew is considered a mumar for the whole Torah, they will have the status of a non-Jew for all matters,¹² even if the specific reasons for individual gezeirot may not logically apply in the same way.

D1] NON-OBSERVANT JEWS IN PRE-MODERN TIMES

20. ישראל מומר לעבודת כוכבים - מותר לאכול משחיטתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב. שנאמר: (דה"ב יח-ב) וַיִּזְבַּח לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לְרֵב וְלַעֲמָשׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיִּסְיֵהוּ לַעֲלֹת אֶל רָמֹת גִּלְעָד. ודלמא מיזבח זבח, מיכל לא אכל! ויסיתהו כתיב. .... ודלמא משתא אשתי, מיכל לא אכל! מאי שנא שתיה? דאמרין: מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה. אכילה נמי מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה! הכי השתא!! שתיה סתם יינן הוא, ועדיין לא נאסר יינן של עובדי כוכבים. אבל אכילה, אימא לך: מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה! איבעית אימא: לאו אורחיה דמלכא משתיה בלא מיכלא ...

חולין ד:

Chazal question how Yehoshafat could have eaten the shechita of Achav, who as a 'mumar' for idolatry and thus effectively for the whole Torah. As part of the analysis it becomes clear that Yehoshafat could drink Achav's wine since this was BEFORE the gezeira on stam yaynam. The clear implication is that now, after the gezeira, the wine of a Jew who is a 'mumar for the whole Torah' would be prohibited to drink.

21. אמר רב הונא: איזוהו ישראל מומר - זה המחלל שבתות בפרהסיא

עירובין סט.

Chazal also classify a public Shabbat breaker as a 'mumar'.

10. If, as noted above, the concern could be that the drinking will lead to yichud and sexual interactions, then this COULD still be a relevant concern with a non-observant Jew.

11. Actually, this is not so straight-forwards and there are poskim (including the Maharam Schick O.C. 305) who rule that a Jew is prohibited (rabbinically) from marrying the child of a mumar. For more details, see the article by Rabbi Bleich cited below. The majority view is however that such a marriage is permitted. There is the secondary question of whether one is permitted to marry the child of a couple who did not observe the laws of taharat hamishpacha. Although the halacha considers such a child 'pagum' in some sense, R. Moshe Feinstein (Igrot Moshe E.H. 4:14 and 4:23:3) rules that this has no halachic implications and there should be no hesitation in marrying such a person if they are of good character.

12. The question of whether a mumar is bound by the rules of bishul akum is also addressed at length in the Acharonim, with some poskim, including in our times, ruling that the food cooked by a Jew who is a mumar will be prohibited. For more details, see the article by Rabbi Bleich cited below.

22. ומשומד לעבודה זרה ולחלל שבתות בפרהסיא עושה יין נסך. דלגבי משומד, שבת וע"ז כהדדי נינהו

ספר הלכות גדולות סימן ס - הלכות שחיטת חולין

The Behag (8C Bavel) puts the two definitions of mumar - idolatry and public Shabbat breaking - together and rules that they will make wine prohibited as 'yayin nesech'.

23. ובהלכות כתב - ישראל מחלל שבתות בפרהסיא עושה יין נסך, דלגבי מומר, שבת ועבודה זרה כהדדי נינהו. וחזי לן דמחלל שבת ואינו עובד עבודה זרה לא גרע מגוי שאינו עובד עבודה זרה, שכתבו הגאונים שיינו ומגעו אינו אסור אלא בשתיה...

אשכול (אויערבך), חלק ג' עמ' 151

The Sefer Eshkol (12C Provence) rules that a Jew who publicly breaks Shabbat but is not idolatrous cannot be worse than an non-idolatrous non-Jew. As such, the wine they touch will be prohibited to drink but non to benefit from.

24. עוד מפי הרי"ק יונה ששמע מחכמי לרפת .... המשומד לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רבותינו ז"ל הוא מין ויינו יין נסך וכו'. וענין חילול שבת והעצרת דברי רבותינו ז"ל לדעתו שעוזד עבודה זרה הוא דוקא שיהי מוחזק בו שלש פעמים. אבל שפעם אחת או שתיים אינו עושה יין נסך, וצפני עשרה לריך שיחלל עכ"ל. תשובת הרשב"א

בית יוסף יורה דעה סימן קיטי"א

The Beit Yosef brings a psak from Rabbeinu Yona and the Rashba that a public Shabbat-breaker does make wine into yayin nesech.

25. ומומר, אף על פי שהוא מהול, עושה יין נסך במגעו. ונאמן לומר ששב בתשובה

שולחן ערוך יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכד

The Shulchan Aruch does not explicitly rules this halacha but does rule that a mumar makes wine into yayin nesech. Who is considered to be a mumar?

26. ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל שבתות בפרהסיא, אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן, הרי הוא כעכו"ם. ואם אינו מחלל אלא בצניעה, אפילו מחללו באיסור דאורייתא, הרי הוא כישראל ...

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שפה

A Jew who breaks Shabbat publicly - even halachot which are rabbinic - is considered to be a Mumar. But someone who breaks Shabbat in private is not.

27. האנוסים אפילו הטובים שבהם אינם יכולים ליהרר ממגע עובד כוכבים .... הגב: ואין אוסרין יין צמגטן. ודוקא אותם שדרים עדיין צין העובדי כוכבים ועושין עצירות בפרהסיא מפני אונס, רק צלנעה נזכרים. ואפשר להם לזרוח על נפשם, רק שממתינים משום ממון או כיוצא בו. אבל אם עוצרין גם צלנעה על עצירות, אף על פי שעשו מתחלה צאונס, הרי הם כעובדי כוכבים. (ריב"ש ס"י ד')

שולחן ערוך יורה דעה הלכות יין נסך סימן קכד סעיף ט

The Rema rules that the Conversos in Spain who also act as non-Jews in private DO prohibit wine like non-Jews.

28. ... סתם כותים אינם מאמינים בדברי חכמים ואפי' בפרהסיא ולא מזדהריז? וי"ל שרגילים הם ליזכר לפי שיראים מחכמים כדאשכחן בנדה פרק בנות כותים (דף לג): אף על פי שדוקים לנו מתיראין לנו מפני הפרושים.

תוספות עירובין סט.

Tosafot learn, based on the Gemara in Nidda, that if the Jew would be embarrassed to break Shabbat in front of an important person, they are also NOT considered to be a Mumar.

29. (ו) אלא בצניעה - ואם מתבייש לעשות זה צפני אדם גדול אף שעושה דבר זה צפני כמה אנשים גם זה לנענה יחשב:

משנה ברורה סימן שפה ס"ק ו

This is ruled in the Mishna Berura who brings this in the name of many of the classic poskim.

D2] NON-OBSERVANT JEWS IN MODERN TIMES

(a) R. Yaakov Ettlinger - mid 19C Germany

30. פסקים שלא להלכה למעשה. ב"ה אלטאנא יום ד' כ"ט מרחשון תרכ"א לפ"ק. ... מה שכ' מעכ"ת נ"י שהוא הי' נוהג לאסור בשתיית יין שנגע בו ישראל מחלל שבת בפרהסיא מפני שהוא מומר לכל התורה כולה והוכיח כן משו"ת המבי"ט שהביא בנקודת הכסף י"ד (סי קכ"ד) לאסור בשתיית יין שנגע בו קראים .... לענ"ד הדין עמו דכיון דמחלל שבת בפרהסיא הוא כמומר לכל התורה דינו כעובד כוכבים. ... וא"ל כיון דגזירת יינם הוא משום בנותיהם והרי בנות מחללי שבתות לא נאסרו. ז"א! דא"כ מומר לעבודת כוכבים לא יאסור יין בשתי' ולפי מה דאמרינן בחולין (דף ד') אוסר. וצ"ל כמש"כ הר"ן בחידושו שם וכמו שהעתיק גם מעכ"ת נ"י כיון דהוי ככותי גמור הוא בכלל גזירתן אעפ"י שאין בבנותיו איסור חתנות. וא"כ ה"ה במומר לחלל שבת בפרהסיא. וכ"כ הרשב"א בשו"ת הביאו הב"י (סי קי"ט) דמומר לחלל שבת בפרהסיא יינו יי"נ.

והנה עד כה דברנו מעיקר הדין אך לדון מחלל שבת בפרהסיא. אבל לפושעי ישראל שבזמנינו לא ידענא מה אדון בהם אחר שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב, עד שברובם חלול שבת נעשה כהיתר, אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא. ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרבנן. והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא וזה מודה ע"י תפילה וקידוש. ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין דלא נחשבו כמומרים אעפ"י שמחללין שבת מפני שמעשה אבותיהן בידיהם. והם כתינוק שנשבה לבין עובדי כוכבים כמבואר (סי שפ"ה). וכ"כ גם המבי"ט (סי ל"ז) ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בתוך ישראל ולא ידעו לעיקרי הדת ואינם מעיזין פניהם נגד חכמי הדור לא חשבי מזידין וכו' יע"ש. והרבה ממושעי הדור דומין להם ועדיפי מהם שמה שמחמיר הר"ש בקראים להחשיב יינם יי"נ אינו מפני חילול מועדות שדומה לשבת בלבד אלא מפני שכפרו גם בעיקרי הדת שמלך ולא פורעין ואין להם דיני גיטין וקדושין שעי"ז בניהם ממזרים. ובזה רוב הפושעים שבזמנינו לא פרצו.

ולכן לענ"ד המחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבוא עליו ברכה. אכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו אם לא שמבורר לנו שידוע דיני שבת ומעיו פניו לחללו בפני עשרה מישראל יחד, שזה ודאי כמומר גמור ונגיעת יינו אסור. כנלענ"ד הקטן יעקב.

שו"ת בנין ציון החדשות סימן כג

The first posek in modern times¹³ to deal with this issue is Rav Yaakov Ettlinger (19 Germany) in an 1860 teshuva. He differentiates between the classic mechalel Shabbat and the 19C reality of Jews who would make kiddush and daven on Shabbat and then go to work and do melacha.¹⁴ His conclusion is that, whilst there is room to be stringent and not drink the wine of such a Jew, there was also room to be lenient, especially with the children of such families who have been raised without any awareness of Shabbat. Such a Jew is considered to be a 'tinok shenishba'¹⁵ and thus categorized as shogeg and not a public Shabbat-breaker¹⁶ or a mumar.¹⁷

(b) R. Yehuda Aszod - mid 19C Slovakia

R. Aszod (Shu't Yehuda Ya'aleh YD 50) also rules leniently on the issue, for two main reasons: (i) He considers the status of a public Shabbat breaker as a mumar is rabbinic and not biblical. Since the gezeira against stam yaynam is also rabbinic, these two levels of derabbanan, coupled with the reality that the Jew is not idolatrous and marriage to his daughter is permitted, lead to a lenient psak. (ii) He considers that a Shabbat violator only becomes a mumar if testimony of his breach is presented before a beit din.

31. וחזיתיה להגאון מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה (ח"ד סי' ג) ..... ומה גם כעת בזה"ז שהדור פרוץ מרובה, אין להרחיק כ"כ ולדחותם בשתי ידיים חלילה, שלא יפקרו טפי. ויותר טוב לקרבם בזרוע, ואף בעל נפש א"צ להחמיר על עצמו, מלשותות יין שנגעו בו מחללי שבתות כאלו שבזה"ז, אם לא העידו בפניהם ובפני ב"ד, שחיללו בפני עשרה מישראל, עכת"ד

שו"ת יביע אומר חלק א - יורה דעה סימן יא

Rav Ovadia Yosef summarizes the position of R. Aszod and is very sympathetic to it in his own teshuva. Our focus on mechalelei Shabbat should be to reach out them and encourage, rather than to push away and distance.

13. The relevant shift being the widespread chilul Shabbat that followed the Enlightenment and the growth of the Reform movement in early 19C Germany.

14. Rabbi J David Bleich, at the start of his detailed essay on this topic - May a Sabbath-Desecrator Drink Wine, Contemporary Halakhic Problems Vol 7 p 127 - relates a she'ela put to Rabbi Meir Dan Plocki in the 1920 by a Jew who had emigrated to the US and felt forced to work on Shabbat. The questioner was otherwise particular in halacha and asked (i) since he did not trust the local shechita, could he shecht his own animals, even though he was a Shabbat breaker; and (ii) given that the exception from wearing tefillin on Shabbat is due to the 'sign' of shemirat Shabbat which obviates the 'sign' of tefillin, should he wear tefillin on Shabbat morning since he did not keep Shabbat!?

15. A child who had been captured by non-Jews and raised as a non-Jew. Chazal ruled such an individual to be a shogeg - an accidental sinner.

16. Note that there is also a minority opinion of the Ba'al Hatur (cited in Beit Yosef YD 44) that only someone working publicly in the fields is considered to be a public Shabbat breaker. Any other kind of chilul Shabbat will not confer that status. However, this is considered to be a da'at yachid and the poskim do not rely on it.

17. R. Ettlinger's lenient approach is supported by other 19/early 20C poskim, including: Shut Beit Yitzchak YD 2 Kuntres Acharon 23 and EH 2:65, and R. Chaim Ozer Grodzinski in Shu't Achiezer 3:25

(c) R. David Zvi Hoffman - late 19C Germany

R. Hoffman (Shu't Melamed L'Ho'il OC 29) rules that, due to the general acceptance¹⁸ of chilul Shabbat in Jewish life by his time, a public breach of the Shabbat could no longer be taken as a greater act of rebellion than a private one. Thus the concept of 'mechalel Shabbat befarhesia' could no longer be applied in the same way.

(d) R. Chaim Elazar Shapira - the Munkatcher Rebbe - early 20C Hungary

32. .... וראיתי לעורר ולהודיע על מה שראיתי בשו"ת בנין ציון החדשות להגמהר"י עטלינגער ז"ל (סי' כ"ג) מילתא דתמוה .... פשוט לו דמחללי שבתות אוסרים יין במגען וכו' אך עכ"ז בסוף דבריו צידד דהמקילים יש להם על מה שיסמוכו כיון שבעו"ה פשתה המספחת ברובם ויש בהם שמתפללים תפלת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת .... ותמהני על מ"ש דהמחלל שבת נחשב כמומר רק מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא משא"כ זה דמודה ע"י תפלה וקידוש אף שמחללו אח"כ בזדון עכ"ד. וזה לא מיחזור! .... וכן פסק להלכה למעשה בזמנינו בתשו' הגמהר"י אסאד ז"ל (היי"ד סי' ל"א) דגם בישראל עכו"ם שייך במי שמחלל שבת בפרהסיא ובישולו אסור משום חתנות כ"ש יינו ואסור להתחתן עמו ע"ש. .... וגם שם בבנין ציון נדפס בפירוש שלא להלכה למעשה .... א"כ כ"ש בסתם יינם דחמיר איסורי דאסור לכ"ע לשתותו גם בהפסד ממון וברי היזקא ... כ"ש שלא יקילו בו לשתותו בעצמו בשביל לקרב הפושעים כפי דעתנו .... ובודאי אין לעשות זה אפ"ל לסניף להיתרא, ויתפרדו כל פועלי און. אדרבא זהו חשש שגזרו חכז"ל כדי שלא ילמד ממעשיו ואנן ניקום ונבטל זאת בסברות כרסיות ולהתיר כדי שנוכל להתחבר עמם ולקרובם בזרוע .... ועי"ז ילמדו ממעשיו הרעים .... ע"כ בודאי פשוט דמחלל שבת בפרהסיא אוסר היין במגעו .... ע"כ פשוט דאין להקל בזה כלל. וה' ישמור ככרם בית ישראל ויבער הקוצים ....

שו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן עד

The Munkatcher Rebbe reacts with astonishment to the position of the Binyan Tzion. He rules the wine to be totally prohibited¹⁹. The purpose of the gezeira against stam yaynam was to distance us from bad influences and drinking with non-observant Jews would defeat this entirely!

(e) R. Moshe Feinstein

R. Moshe Feinstein is sympathetic to the arguments of R. Ettlinger about the status of Shabbat-breaker today, but rules clearly in a number of places²⁰ that the wine touched/poured by a public Shabbat-breaker is prohibited.

33. ובעצם לא מצינו בפוסקים שמומר לשבת עושה יין נסך. אך בב"י סימן ק"ט (ד"ה כתב הרשב"א בתשובה) הביא מתשובת הרשב"א (היא בחלק ז' סימן קע"ט) בשם הר' יונה, דמומר לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רז"ל הוא מין ויינו יין נסך. והובא בנקה"כ ריש סימן קכ"ד על הט"ז סק"ב. אבל אף שהביא זה הב"י לא הזכיר בש"ע, והנקה"כ לא הזכיר זה בש"ד, שא"כ משמע שלא מבורר להו לאסור ממש. אבל עכ"פ לדינא נהגו שלא לשתות יין שנגע בהו ישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא. .... ופשוט שאין מנהג זה נחשב מנהג לפסוק הלכה כמותו .... שלכן ממה שנהגו להחמיר אין ראיה שאסור יינם של מחללי שבת, דאינו אלא משום שנהגו להחמיר, ולא משום שהלכה כן. וגם לא ידוע אם המנהג הוא לכר"ע או רק יראי שמים נוהגים לאסור בזה. ולכן כיוון שאין איסור זה מבורר, ויותר נוטה שלא נאסר מדינא אלא ממנהגא, הרי לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן. ואף אם נימא שמה שלא נהגו כן הוא רק משום שלא יכלו לנהוג להחמיר משום איבה, מ"מ הא לא נהגו, ואין לאסור. ואף אם יסתפקו אולי יש שנהגו כן, הוא ספק באיסור דרבנן שהוא לקולא. וגם שאינו באיסור ממש, דהא אינו איסור מבורר. לכן אין טעם להחמיר בזה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לו

However, in this later teshuva, Rav Moshe Feinstein appears to change his position and questions the halachic status of the practice not to drink wine poured by mechalelei Shabbat. Although this halacha IS mentioned in Rishonim, the Beit Yosef and the Nekudat Hakesef²¹, he notes that it is NOT mentioned in the Shulchan Aruch itself or the Shach. He suggests that it could have the status of minhag and one is not required to be strict on such an issue.²²

• One of the meta-halachic issues involved here is also the way that the poskim move to adjust the halachic structures to fit with the new realities. Some focus on the 'psika' - the application to specific individuals - without reopening the psak. Others question the provenance and status of the psak itself.

18. A story is told of the Chafetz Chaim who was invited to spend a Shabbat in one of the large Lithuanian cities in the late 19th Century. On witnessing the mass chilul Shabbat by Jews (which did not happen in Radin), he spent much of Shabbat crying. The second time he visited he cried even more. When questioned on this by his talmidim, he responded that he was crying now due to the fact that he was getting used to the chilul Shabbat!!

19. And also suggests that food cooked by Shabbat-breakers should also be prohibited as bishul akum.

20. See Igrot Moshe OC 1:23, YD 2:132, OC 3:22.

21. The responses of the Shach to the comments of the Taz.

22. Many people were surprised at the apparent volte face of R. Moshe on this issue, and this teshuva has become one of the many in the 8th volume of Igrot Moshe which has come under scrutiny. This volume was published posthumously and some have questioned whether the halachic positions presented in it truly reflect those of R. Feinstein.

(f) R. Ovadia Yosef

Rav Ovadia²³ is very sympathetic to the arguments of those who permit wine touched by mechalelei Shabbat.

E] CONCLUSIONS

- There are many contemporary poskim who take a strict approach to this in principle. Rabbi Bleich speaks of “the overwhelming consensus among latter-day authorities affirming the prohibition against drinking wine touched by a Shabbat violator”.
- R. Eliezer Waldenberg and R. Tzvi Pesach Frank took a strict approach, as did R. Moshe Feinstein in most of his responsa on the issue.
- Others (including R. Yosef Eliyahu Henkin²⁴ and R. Ovadia Yosef) took a more lenient approach in practice.
- Rav Yosef Tzvi Rimon recommends the following halachic guidelines when it comes to wine poured or touched by non-observant Jews:-
  - (i) The main thrust of the poskim is to be stringent.
  - (ii) One can be lenient with pasteurized wine which is not fully cooked.²⁵
  - (iii) One can be lenient with the wine that is left in the bottle.
  - (iv) One can be lenient if the bottle is simply opened and not poured.
  - (v) There are grounds to be strict and not to drink the wine poured by a non-observant Jew, but in cases of need, especially where offence could be caused, one can be lenient given the many grounds for leniency with today's mechalelei Shabbat²⁶.
- Many poskim would urge leniency when it comes to family members who could be deeply offended.²⁷
- Almost all major poskim permit wine poured by non-observant Jews who DO keep Shabbat (at least publicly), but who are non-observant²⁸ in other areas.

---

23. Shu't Yavia Omer 1:11

24. Peirushei Ibra 5:4

25. Cooked - mevushal - wine is not included in the gezeira concerning non-Jews. Pasteurized wine, heated to 85°C which changes the taste of the wine slightly but does not reduce its liquid content, is debated between the poskim. Some are lenient, and Rav Rimon recommends this approach with non-observant Jews.

26. In particular: (i) where the individual would not break Shabbat in front of an important person; (ii) since the nature of the prohibition may be a double derabbanan; (iii) since testimony of the chilul Shabbat has not been given in beit din; (iv) since the people involved MAY believe in and acknowledge God as Creator (eg by davening or making kiddush); (v) since they may be considered to be a tinok shenishba; (vi) since so many people break Shabbat today, public breach is no worse than private; (vii) since the halacha has not been clearly ruled in the Rambam and Shulchan Aruch; (viii) since the reasons for the gezeira - idolatry and intermarriage - do not apply.

27. Provided that they are Jewish. Leniency with a non-Jew is usually not possible. For an interesting and passionate discussion of contemporary Jewish attitudes to the ontological nature of non-Jews, see Jewish Law as Rebellion, by Rabbi Nathan Lopez-Cardozo, in particular Chapter 3, pp 81-98. Rabbi Cardozo's approach may sometimes be deliberately provocative but his questions and challenges are important and fundamental.

28. In Israel it is often very difficult to know from simply seeing people whether they are shomrei Shabbat. There are many people who do not on the surface appear to dress in conformity with expected religious community dress codes, who are nonetheless definitely NOT mechalelei Shabbat in public!